

ผู้นำท้องถิ่นราชบุรี : ศึกษาทรัพยากรและเครือข่าย

นางวัชรีย์ คณานุรักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-631-714-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

II17031813

RATCHABURI LOCAL ELITE : A STUDY OF RESOURCES AND NETWORKS

MRS. WATCHAREE KANANURUK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

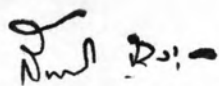
Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-631-714-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผู้นำท้องถิ่นราชบุรี : ศึกษาทรัพยากร และเครือข่าย
โดย นางวัชรีย์ คณานุรักษ์
สาขาวิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว

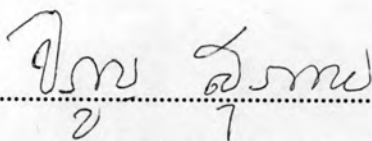
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

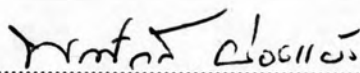
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ จงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

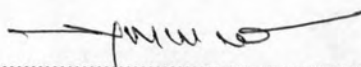
..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ จรุญ สุภาพ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจิตชนารักษ์)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความเมตตา คำแนะนำ สนับสนุนช่วยเหลือการวิจัยด้วยดีมาตลอด และขอกราบขอบพระคุณ ศ.จรรยา สุภาพ รศ.ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ คือ นายสันติ คณานุรักษ์ สามีสุดที่รัก ซึ่งเป็นกำลังใจชี้แนะ และเป็นธุระ ให้ผู้วิจัยโดยตลอดพร้อมทั้งผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ของผู้วิจัย ที่เสียสละเวลาอันมีค่าพิมพ์ร่างวิทยานิพนธ์ ให้ผู้วิจัยหลายครั้ง ขอขอบคุณ คุณวชิระ เฟงผล พี่ชายที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอน้อมกราบขอบพระคุณ คุณพ่อธวัชชัย คุณแม่บุญช่วย ที่ให้ชีวิตของผู้วิจัยมา ถึงจุดนี้ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนผู้วิจัยมาตั้งแต่เล็กจนโต และกำลังใจอันสำคัญยิ่งที่มีต่อผู้วิจัย ได้แก่ ครอบครัวคณานุรักษ์ ประกอบด้วย นายสันติ สามี และลูก ๆ ทั้งสาม คือ ดช. ตติวัชร ดญ. ภูฎิรี และ ดญ. ภูฎิรี

วชิรี คณานุรักษ์

เมษายน 2538

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วัชร วัฒนารักษ์ : ผู้นำท้องถิ่นราชบุรี : ศึกษาทรัพยากร และเครือข่าย (RATCHABURI LOCAL ELITE: A STUDY OF RESOURCES AND NETWORKS) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 167 หน้า. ISBN 974-631-714-8

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงทรัพยากรที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลทำให้ผู้นำในเขตชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรีก้าวเข้าสู่ตำแหน่ง และมีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่น รวมถึงลักษณะเครือข่ายในบรรดาชนชั้นนำเหล่านั้น โดยมีสมมุติฐานว่า ตำแหน่งหน้าที่ และ/หรือ ความมั่งคั่งร่ำรวยจะเป็นปัจจัยทรัพยากรที่สำคัญ และชนชั้นนำเหล่านี้มีเครือข่ายที่สอดคล้องประสานกันอย่างใกล้ชิด

วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการศึกษาชนชั้นนำ และอำนาจในชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์โดยเข้าไปมีส่วนร่วม ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2537

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองราชบุรี คือ ตำแหน่งหน้าที่ และความร่ำรวย เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเป็นผู้นำชุมชนในราชบุรี ทำให้บุคคลในเขตเทศบาลราชบุรีได้รับการยอมรับและยกย่องให้เข้าสู่ตำแหน่งและมีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่น ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกื้อกูลความเป็น ผู้นำ ได้แก่ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกมูลนิธิและองค์การ อายุ การรับข่าวสาร ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน สถานที่เกิด เชื้อชาติ เพศ และอาชีพ

ผู้นำชุมชนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มก้อน คุณลักษณะของกลุ่มและเครือข่ายของผู้นำเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับควมมีอำนาจในชุมชนของผู้นำลักษณะเครือข่ายผู้นำมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในรูปแบบเครือญาติ เพื่อนสนิท มีธุรกิจร่วมกัน และทุกคนมักจะเกาะกลุ่มในการทำงานสูงกว่าชนชั้นนำรองลงมา มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันอย่างใกล้ชิด ไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจในชุมชนอย่างเด็ดขาด ความผูกพันภายในกลุ่มมีทั้งการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และสังคม อาศัยความเป็นเพื่อน และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิด.

ภาควิชาการปกครอง.....
สาขาวิชาการปกครอง.....
ปีการศึกษา2537.....

ลายมือชื่อนิติดี
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C431914: MAJOR GOVERNMENT
KEY WORD:

RATCHABURI / LOCAL ELITE / RESOURCE / NETWORK
WATCHAREE KANANURUK, MRS. : RATCHABURI LOCAL ELITE : A STUDY OF
RESOURCES AND NETWORKS. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. PORNSAK
PHONGPHAEW, Ph.D. 167 pp. ISBN 974-631-714-8

This study aims to investigate main sources of power that raise people into local elites in Ratchaburi municipalit, and to investigate their networks. The research hypothesis is that formal position and/or wealth are the most important sources of power and that their networks are close and tight.

The methodology applied in this research are the study of elitist and community structure of power methods, including direct observation in the study. Data were collected during October-December 1994.

The research results confirmed that formal position and wealth are the main factors to be an elite in Ratchaburi. It is observed that wealth is necessary factor of community power structure in most categories. However, other qualifications that play a supporting roles are land ownership, good education, community participation, access to information, years of residency, birth place, race, sex, and occupation.

Ratchaburi elite members are numerous, but relationships among groups of the elite are close and tight. Networks are in the forms of cousin relationships, intimate friends, business partnerships, However, it is noted that no single group holds dominant power in the Ratchaburi community power structure.

ภาควิชา..... การปกครอง
สาขาวิชา..... การปกครอง
ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่อผู้คิด.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
สภาพปัญหาวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
ขอบเขตของการศึกษา.....	7
นิยามศัพท์สำคัญ.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	8
ตัวแปรและนิยาม.....	8
2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวความคิดทางทฤษฎี.....	13
ข้อถกเถียงทางทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ.....	26
โครงสร้างอำนาจในชุมชน.....	39
สรุปข้อถกเถียงทางทฤษฎี.....	43
ความหมายของชนชั้นนำ.....	43
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับแนววิเคราะห์ชนชั้นนำ.....	46
แนววิเคราะห์ชนชั้นนำ อำนาจ และโครงสร้างอำนาจในชุมชน.....	52
ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
สรุป.....	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
ระเบียบวิธีที่ใช้ศึกษา.....	61
สมมติฐาน.....	61
การรวบรวมข้อมูล.....	62
ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากรและการคัดเลือกชนชั้นที่จะนำมาเป็นผู้ให้ข้อมูล.....	63
แหล่งและวิธีการศึกษา.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำ.....	67
ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....	68
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	68
4	
ผลการวิเคราะห์ชนชั้นนำ และแหล่งที่มาของอำนาจ.....	69
สถานภาพภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	69
การระบุชนชั้นนำ.....	77
ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการได้รับเลือกให้เป็นผู้นำท้องถิ่น.....	78
ปัจจัยภายในกับความเป็นชนชั้นนำ.....	85
สรุปการวิเคราะห์.....	89
ผู้นำท้องถิ่นกับเครือข่ายความสัมพันธ์.....	91
ผู้นำชุมชนกับชาวบ้าน.....	95
นายทุนกับชาวบ้าน.....	95
ข้าราชการกับผู้นำชุมชน.....	96
สรุปเกี่ยวกับกลุ่มฝักฝ่าย.....	105
5	
สรุปและข้อเสนอแนะ.....	106
ผลการศึกษา.....	110
ข้อเสนอแนะ.....	110
รายการอ้างอิง.....	113
ภาคผนวก.....	122
ประวัติผู้เขียน.....	157

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.19 ลักษณะเฉพาะของผู้นำท้องถิ่น.....	79
4.20 สถานภาพทางสังคมของผู้นำท้องถิ่น.....	81
4.21 สถานภาพและบทบาททางการเมือง.....	82
4.22 สถานภาพและเครือข่ายทางเศรษฐกิจ.....	83
4.23 การรับข่าวสาร.....	84
4.24 คะแนนการยอมรับเป็นผู้นำท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์.....	90

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 แบบจำลองของโครงสร้างอำนาจในชนบทไทย.....	38
2.2 โครงสร้างทางชนชั้นแบบปิรามิด.....	40
2.3 โครงสร้างทางชนชั้นแบบสายบังคับบัญชาแนวดิ่ง.....	41
2.4 โครงสร้างทางชนชั้นแบบเกี่ยวซึ่งกันและกัน.....	41
4.1 โครงสร้างอำนาจแบบเครือญาติของนายชัยรัตน์ สุพานิชวรภาชน์.....	93
4.2 สังคมมิติของกลุ่มนายแจลัม.....	98
4.3 สังคมมิติของกลุ่ม ร.ต.ท.เชาวริน.....	100
4.4 สังคมมิติของกลุ่มนางวลัยรัตน์.....	102